

ויזרע יצחק

ב"ש	ח"א	ח"א	ח"א	ח"א	י"ם	יוצא לאור ע"י מדרשת	פרשת "מטות מסעי"
19:25	19:18	19:27	19:10	19:10	כניסת השבת	"ויזרע יצחק"	הפטרה: "שמעו דבר ה'" כו' תמוז תשס"ט
20:20	20:24	20:22	20:25	20:25	יציאת השבת		
20:57	21:01	20:59	21:02	21:02	רבנו תם		

ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

הגיגים מפרשת השבוע

"וידבר אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, זה הדבר... (במדבר ל' ב-ג)

לכאורה, אם כוונת הפסוק במילה "לאמר" היא שראשי המטות יאמרו לבני ישראל את הלכות נדרים ושבועות, היה צריך להכתב "לאמר לבני ישראל" ולא "לבני ישראל לאמר", ובהמשך אומר הכתוב "זה הדבר" משמע בא למעט, זה ולא אחר, מה בה למעט? אלא, שידוע מאמר חז"ל בגמרא ש"היתר נדרים פורחים באויר", כלומר, כל נושא התרת נדרים ושבועות אינו מוזכר בפירוש בתורה אלא ברמז בלבד, וצריך להבין מדוע? מסביר ה"אור החיים" הקדוש, שהקב"ה לא רצה שיהיה כתוב לעין כל אדם שניתן להתיר נדר ושבועה כדי שלא יבואו לזלזל בנדרים ובשבועות, ולכן "נתחכם" ה' והעלים את הדבר מהמון העם ומסר היתר זה לגדולי ישראל בלבד, שהם ידעו ויבחינו בחילוקי המשפטים שבהיתר, אבל בפני ההמון יהיו נעולי דלת לקיים כל נדר וכל שבועה, כאמרו "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה", וכך יש להבין את הפסוק: "וידבר משה אל ראשי המטות", שהם גדולי ישראל, וביאר להם את המצוה בשלימות, אבל "לבני ישראל לאמר, זה הדבר", כלומר, לבני ישראל ככלל, לא יאמר את הדיבור שנאמר לראשי המטות אלא רק "זה הדבר... לא יחל דברו" ולא את ההיתר הפורח באויר, שנאמר בעל פה לראשי המטות.

"אישי כי ידר נדר לה" (במדבר ל' ג)

"הדא הוא דכתיב כי לא ידע האדם את עתו" (מדרש)

על פניו נראה שאין קשר בין הפסוק לבין המדרש. אלא, שנאמר בגמרא שכאשר אדם בא להקדיש בהמה לקרבן לא יאמר בלשון הזה: "לה' קרבן" אלא יאמר: "קרבן לה'" והסיבה היא שחששו חכמים שמא יבטא את "לה'" ולא יסיים את המילה "קרבן" ונמצא מוציא שם שמים לבטלה (נדרים י.). ומבואר שהסיבה לחשש היא שמא, ח"ו, ימות האדם פתאום אחר שיאמר את המילה "לה'" לפני שיספיק לומר גם את המילה "קרבן". וכעת נבין את המדרש, מדוע אמר הכתוב "נדר לה'" ולא "לה' נדר"? משום ש"לא ידע האדם את עתו" ויש מקום אפוא לחשוש פן ימות באמצע ויהא מוציא שם שמים לבטלה ועל כן עליך לומר תחילה "נדר" ואחר כך "לה'".

"נקום נקמות בני ישראל מאת המדינים" (במדבר לא' ב)

בתיאור מלחמת ישראל במדין צעות מספר שאלות: ראשית, אנו רואים בפסוק שהקב"ה מגדיר את המלחמה במדין כ"נקמת בני ישראל" ואילו משה משנה ואומר "לתת נקמת ה' במדין". שנית, מנין הבין רש"י ש"אף על פי ששמע משה שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא אָחַזר"? שלישית, נאמר בכתוב: "וימסרו מבני ישראל" שמלמד שנמסרו בעל כרחם. מדוע? לפי ה"כלי יקר" חטאם של המדינים היה כפול, חטא אחד כלפי שמיא, שהחטיאו את ישראל בעבודה זרה ובכנות מדין, והחטא השני כלפי ישראל שגרמו, בעצתם, למותם של 24 אלף איש מישראל. וכאשר הקב"ה אומר למשה "נקום נקמת בני ישראל", כוונתו נקום במדינים על חטאם כלפי ישראל ואילו מה שחטאו כלפי הריני מוחל וסולח, אך כאשר שמע משה שאמר לו הקב"ה "אחר תאסף אל עמך" והיות שהכיר משה את חיבתם של ישראל למנהיגיהם, אמר בלבו: "אם אומר לישראל דברים כהווייתם, כפי שנאמרו לי מפי הגבורה, ולאחר שידעו ישראל שמיתתו תלויה בנקמה זו, אם כן יאמרו ישראל שכשם שמחל הקב"ה על חלקו כך אנחנו נמחל למדינים על מה שעשו לנו ולא נבקש נקמה מיד, אלא, נעכב את הנקמה למועד מאוחר יותר", וזאת כדי לדחות את מיתתו של משה. אולם משה רצה מאוד לעשות את דבר ה' בשמחה ובלא איחור לכן שינה ואמר "לתת נקמת ה' במדין" כדי שיחשבו ישראל שמאחר שהקב"ה מבקש את הנקמה עבור כבודו, לכן, אין לאחרה, ובכך יהיו מוכרחים לעשותה לאלתר, ועל הכרח זה נאמר "וימסרו" כי היו מוכרחים לעשות בלא איחור, ומכאן הראיה הברורה שמשא עשה בשמחה ולא אחר, שהרי היה בידו למשוך את זמן הנקמה אילו היה אומר להם דברי השי"ת כהווייתם.

לעילוי נשמת שמעון בן חמו בר אסתר ז"ל

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת:

חביבה חיה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

"הזולצו מאתכם" (במדבר לא' ג')

אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר לא עכב. ואמרו במדרש שיהושע, תלמידו, לא עשה כן, אלא, כשבא להלחם נגד שלושים ואחד המלכים אמר "אם אני הורגם מיד, אני מת", כשם שאירע למשה שמת מיד כשנצח את מלכי מדין, מה עשה? התחיל מאחר ומעכב את מלחמתו שנאמר: "ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה" (יהושע יא'), אמר לו הקב"ה: "כך אתה עושה? הריני מקצר משנותיך עשר שנים", שהיה יהושע ראוי לחיות מאה ועשרים שנה כמשה רבנו ע"ה, ולא חי כי אם מאה ועשר שנים, הדא הוא דכתיב: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" (משלי יט')

(רבינו בחיי)

"עבדך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידו ולא נפקד ממונו איש" (במדבר לא' ט')

דרשו חז"ל ש"לא לא נפקד ממנו איש" הכוונה שלא נפקד איש לעבירה, זאת אומרת שלא נכשל איש בעבירה בזמן המלחמה, אך עדיין צריך להבין את כוונתם כשאמרו "אשר בידנו"? המדרש בתנחומא (פרשת תולדות יב) אומר ששלשה דברים, (איברים), אינם ברשותו של אדם, "העינים והאזנים והחוטם, העינים כיצד? היה עובר בשוק, ראה עבירה או דבר שהוא מאוס בעיניו או אדם שאין לו בו חפץ לראות או שלטון שלא היה רצונו לראותו מה יעשה? רואה הוא שלא בטובתו, האזנים, שומעות חרופין וגדופין או דבר שאין לו בו חפץ מה יעשה? שומע שלא בטובתו, החוטם, עבר בדרך והריח תבשילין טמאין או ריח של קטורת עבודת כוכבים ומזלות לא היה רצונו להריח מה יעשה? הריח בהם שלא בטובתו". וזהו שאמרו מ"אשר בידנו", היינו ברשותנו, לא נפקד ממנו איש לעבירה, לא ברגלים ולא בפה וידיים, שכל אלה ברשותו של אדם. אבל העין, האוזן והחוטם אינו בידנו, ובזה יתכן ונהנו מעבירה, ולכן היו צריכים לכפרה.

(משך חכמה)

"והייתם נקיים מזה ובישראל" (במדבר לב' ג')

אחד מתלמידי החפץ חיים בקש ממנו, שיורה לו הדרך אשר ילך בה, לרגל עלותו על כס הרבנות. נענה החפץ חיים ואמר: "והייתם נקיים מזה ובישראל". תחילה על הרב לדאוג שיהיה נקי מזה, ורק אחר כך לשאת חן בעיני הבעלי בתים. ואילו רב שמהפך הסדר, ומשתדל קודם לכל למצוא חן בעיני הבריות, ורק אחר כך בעיני ה', רב כזה לא יצליח בשניהם.

"ויכתוב משה את מוצאייהם למסעייהם על פי ה' ואלה מסעייהם למוצאייהם" (במדבר לב' ד')

תחילה אמר הכתוב: "את מוצאייהם למסעייהם" ואחר כך הפך את הסדר ואמר "ואלה מסעייהם למוצאייהם" ובפעם השנית לא נאמר בה "על פי ה'". מסביר ה"כלי יקר" שמסעות בניו היו בשני אופנים, במקצת המסעות הלכו לפנים, כלומר התקדמו, ובמקצתם נזורו אחור, חזרו חזרה לכיוון מצרים, בתחילה נאמר: "וישובו ויחנו לפני פי החירות" (שמות יד' ב) ופירש רש"י "שהלכו לאחוריהם לצד מצרים", וכן בפרשת דברים כתוב: "ונפן ונסע המדברה" (דברים ב' א). ופירש רש"י "לפי שקלקלו הפכו לצד המדבר", וכן בפרשת עקב כתוב: "ויסעו מבארות בני יעקן מוסרה" (דברים י' י). שחזרו שמונה מסעות לאחוריהם, נמצא שרוב המסעות אשר הלכו בהם לפנים ולא לאחור והיו על פי ה' נקראו "מוצאייהם למסעייהם" כי הפכו פניהם מן המקום אשר יצאו משם שנקרא "מוצאייהם" ופניהם אל "מסעייהם" אשר היו לפנייהם, אבל מה שחזרו אחור בעבור שקלקלו בחטא לא היה על פי ה' ונקרא "מסעייהם למוצאייהם" שחזרו ונסעו למקום שיצאו משם שנקרא מוצאייהם כי הפכו פניהם לצד מצרים.

"כי בעיר מקלטו ישב, עיר מות הגדול" (במדבר לה' כז')

"לפיכך אמותיהם של כהנים מספקות להם מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו". (מכות ב' משנה ה')

מדוע מוטרדות אמותיהם של הכהנים הגדולים מתפילתם של הרוצחים בשגגה הנמצאים בערי המקלט עד שהיו צריכות לכלכל אותם על מנת שלא יתפללו, ומה אם יתפללו? הלוא הכהן הגדול, הקדוש יותר, יכול גם הוא להתפלל ולכוון בתפילתו על עצמו שיאריך ימים ולא ימות בגלל תפילת הרוצחים. אלא, מכאן אנו לומדים על כוחה של תפילה, כמה גדולה תפילתו של כל אדם מישראל, ואפילו רוצחים, ובהחלט יתכן שתפילתו של רוצח המרצה עוונתו בעיר מקלטו, תהיה שקולה יותר מתפילתו של הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים.

"ולא תקזו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למוות" (במדבר לה' לא')

אין הדברים אמורים בקבלת "שוחד" כדי להטות דינו של הרוצח, אלא בלקיחת "כופר" בהסכמתו של "גואל הדם" למטרה נעלה: לפרנס את התומים הקטנים של ההרוג. שלא תאמר: הואיל ואי אפשר להחיות את ההרוג ולהחזיר לתומים את מפרנסם, מה בצע כי ימיתו את הרוצח, והיתומים ירעבו ללחם? מוטב שנקבל מהרוצח "כופר נפש" ונפרנס מזה את ילדיו של ההרוג. לפיכך הזהיר כאן הכתוב "ולא תקחו כופר לנפש רוצח", כי הרוצח הוא רשע כנגד כל המין האנושי ולא רק נגד הנרצח בלבד.

(הרב זלמן סורוצקין)

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

חברת הבקשות "מאיר השחר" בני ברק ומדרשת "ויזרע יצחק"

לימוד פיוטים ובקשות נוסח מרוקו בהזדרכת ע"ה יוסף בן חמו הי"ו

יום שישי - 14:00 בית כנסת "תורת ישראל" קרית הרצוג ב"ב